

го управління іміджем компанії, що, своєю чергою, суттєво впливає на репутацію бренду.

1. Балабанова Л. В. Зв'язки з громадськістю : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, К. В. Савельєва. — Донецьк : ДонДУЕТ, 2007. — 394 с.
2. Гершман М. А. Инновационный менеджмент / М. А. Гершман. — М. : Маркет ДС, 2008. — 200 с.
3. Друкер П. Бизнес и инновации / Питер Друкер. — М. : Вильямс, 2007. — 432 с.
4. Калінін А. С. Інноваційні інструменти у сфері паблік рилейшнз [Електронний ресурс] / А. С. Калінін, Ю. М. Логвіна. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com /35_OINBG_2010/Economics /75754.doc.htm.
5. Королько В. Г. Основы паблік рилейшнз / В. Г. Королько. — М. : Рефлбук; К. : Ваклер, 2001. — 528 с.
6. Котлер Ф. Маркетинг 3.0. От продуктов к потребителям и далее — к человеческой душе / Филип Котлер, Хермаван Картаджайя, Айвен Сетиаван. — М. : Эксмо, 2011. — 240 с.
7. Москаленко А. З. Основні функції і принципи преси / А. З. Москаленко. — К. : РВЦ «Київський університет», 1998. — 169 с.
8. Федотова М. Г. Корпоративное издание и коммуникационная стратегия предприятия / М. Г. Федотова // Материалы Всероссийской научной Интернет-конференции с международным участием «Анализ гуманитарных проблем современного российского общества» (23—30 октября 2005 г.). — С. 219—221.
9. Шевченко Д. Корпоративная газета — зеркало фирмы / Д. Шевченко // Консультант. — 2005. — № 11. — С. 84—86.

Наталія Габор

ГРОМАДЯНСЬКА ЖУРНАЛІСТИКА ЄВРОМАЙДАНУ

Проаналізовано особливості виявів та функціонування громадянської журналістики (журналістики громадян) в Україні загалом та періоду Євромайдану зокрема, її співпраці з традиційними ЗМК.

Ключові слова: громадянська журналістика (журналістика громадян), контент, генерований читачами, медіаактивізм.

Проаналізовані особливості проявлення і функціонування громадянської журналістики (журналістики громадян) в Україні вообщє и периода Євромайдана в частности, ее сотрудничества с традиционными ЗМК.

Ключевые слова: гражданская журналистика (журналистика граждан), контент, генерированный читателями, медиаактивизм.

The peculiarities of manifestations and functioning of the civic journalism (journalism of citizens / citizen journalism / participatory journalism / user-generated content / crowd-sourced journalism) in Ukraine in general and the Euromaidan period in particular, its cooperation with traditional media have been analyzed.

Key words: civic journalism (citizen journalism), public journalism, user-generated content, media activism.

Зародження інформаційного суспільства у світі покликала до життя чимало нових суспільних явищ та рухів, серед них — медіаактивізм. Вікіпедія окреслює його як форму активізму, яка для соціальних змін використовує різні способи впливу, насамперед ЗМК та медіатехнології [4]. Саме про такий медіаактивізм йдеться у книзі Олега Кирєєва «Поваренная книга медиа-активиста», яка висвітлює способи та методи протистояння системі через тактичні медії. Дещо про іншу форму вияву медіаактивності розповів у своєму інтерв'ю професор Б. Потятиник: «Західному світові дуже властивий медіаактивізм. У 80-х і 90-х роках люди часто виходили на вулиці з пікетами, закликаючи рекламодавців бойкотувати ті медіа, які, приміром, зловживали насильством, великий сплеск медіаактивізму був під час Помаранчевої революції, коли відбувались акції біля каналу “Інтер” “Не вішайте нам локшину на вуха”, розклеювались наліпки “Вони брешуть!”» [2].

Одним із різновидів сучасної медіаактивності є громадянська журналістика, хоча правильніше було б називати її журналістикою громадян (далі — ЖГ).

У постевромайданний період та від початку бойових дій сепаратистів на сході України традиційні ЗМК почали дедалі частіше звертатися до громадян із закликами до активної співпраці, й останні з камерами чи мобілками щораз більше постачають матеріалу з малодоступних (через бойові дії) регіонів країни. Ця українська співпраця професійних і громадянських журналістів споріднена з тією, яку запропонував своїм глядачам канал «Аль-Джазіра» під час Арабської весни, коли його журналістам заборонили знімати й взагалі перебувати у країнах, охоплених революційними протестами [1].

Визначень ЖГ у зарубіжних медіастудіях так само багато, як і визначень журналістики. На нашу думку, це діяльність громадян, які

беруть активну участь у процесі збору, аналізу та поширення інформації, не маючи при тому професійної журналістської підготовки. В англomовних країнах існує кілька різних термінів для окреслення цього поняття: суспільна журналістика (civic journalism); журналістика містян (citizen journalism); публічна журналістика (public journalism); відкрита журналістика (open journalism); учасницька журналістика (participatory journalism); контент, генерований медіаспоживачами (user-generated content, UGC); спільна журналістика (pro-am journalism), яка є результатом співпраці професійних журналістів та аматорів; краудсорсингова журналістика (crowdsourced journalism), одне з показових породжень Інтернету (в журналістському контексті), коли тексти потрібної редакції тематики на її ж замовлення творять автори-нежурналісти з усього світу. І це тільки ті означення різновидів ЖГ, які потрапили в українську мову з англomовних публікацій [3].

У нас все це окреслюють одним терміном — громадянська журналістика, чи журналістика громадян, хоча на практиці трапляються усі згадувані підвиди. Зокрема, маємо як самостійні сайти ЖГ, так і приклади їхньої співпраці зі ЗМК. Українською «класикою» повноцінної й самостійної ЖГ є сайт Хай Вей, що існує з 2005 р. Він позиціонує себе як платформу громадянської журналістики в Україні. Автором може стати будь-хто, писати можна на актуальні теми. Аналогічно Вікіньюс — класична самостійна платформа новин від ЖГ — типовий приклад громадянської журналістики, згенерованої читачами (user-generated content). На обох ресурсах автори намагаються бути, як і належить журналістам, неупередженими інформаторами.

Прикладом відкритої журналістики (open journalism) можуть слугувати тексти з відомого й популярного сайта «Українська правда» — «Народні блоги» та Maidan.org.ua. Наприклад, після Помаранчевої революції 2004 р., коли міністром внутрішніх справ став Юрій Луценко, на сайті Maidan.org.ua громадські активісти створили спеціальну рубрику «Для Луценка», у якій громадяни публікували повідомлення про правопорушення працівників МВС. Це допомогло багатьом пересічним громадянам України домогтися правди, а для міністра Ю. Луценка ці тексти виявилися засобом безпосереднього зв'язку з людьми.

Ресурс Maidan.org.ua став особливим в Україні. Створений ще 2000 р. для висвітлення акції «Україна без Кучми», він у 2004 р., а згодом — і впродовж 2013—2014 рр. повідомляв про суспільно важливі події, які з різних причин замовчували традиційні ЗМК [6].

Реальний київський Євромайдан породив інші індивідуальні прояви журналістики громадян, як-от відеостріми Сашка Барабошка, відомого у соціальних мережах як «Крус Крус». У ніч на п'ятницю, коли на Майдані зібралися люди, які виступили проти дій уряду щодо зупинки євроінтеграції, Сашко Барабошко з айфоном і модемом ходив по Майдану і розпитував людей, чому вони туди прийшли, трансливав усе, що відбувалось на Майдані. Усе це наживо з'являлось на Ustream й активно поширювалося через соціальні мережі. У перший вечір його «треш-трансляцію» з Майдану, як він сам називав її, на платформі Ustream дивилося приблизно 4 тис. людей. Наступного дня глядачів стало понад 84 тис. Його ЖГ є яскравим прикладом учасницької журналістики.

Інший приклад — сторінки Дмитра Тимчука чи Семена Семенченка, командира батальйону добровольців «Донбас», у Facebook. Мабуть, важко знайти в Україні людину, яка б цікавилася подіями у східних областях України і не читала їхніх сторінок, де завжди тільки чесна, тільки ексклюзивна, тільки перевірена інформація. Ці різновиди журналістики громадян, на відміну від Хай Вей та Вікіньюс, різнитимуться емоційністю та суб'єктивністю, проте будуть гарантовано правдивими [7].

Як в Україні спрацювала спільна журналістика (спільні зусилля професійних та громадянських журналістів) — найкраще свідчила веб-платформа YanukovichLeaks — національний проєкт, у якому журналісти та суспільно небайдужі громадяни поширювали матеріали, зібрані в резиденції экс-президента Віктора Януковича [5].

На відміну від американського каналу CNN, який одним із перших залучив ЖГ до співпраці в рубриці I-Report, де непрофесійні дописувачі публікують приватні оповіді про катаклізми чи складні ситуації, свідками яких вони стали, деякі українські канали, як-от новий канал 112, вибудували свою концепцію на інтеграції ЖГ у професійну журналістику [8]. Канал 112 має їх широку мережу по всій країні. Це стало дуже помічним для каналу у висвітленні подій та проблем в ізольованій сепаратистами частині Східної України.

Якщо хтось хоче повідомити канал 112 про подію, свідком якої він став, то через рубрику «Я-очевидець» це можна зробити. При цьому на карті спрацьовує фільтр важливості події, оскільки окремі теми та регіони мають пріоритети.

Більш того, громадянські журналісти часто не лише розповідають про події, а й повідомляють про недостовірну інформацію, що прозвучала в українських чи російських медіях. Наприклад, коли всі російські ЗМК стверджували про відсутність військ Російської Федерації на території України, громадянські журналісти самостійно зібрили з російських блогів та FB фотографії і текстові підтвердження російських солдатів про їх відправлення чи перебування в Україні, свідчення російських прикордонників (наприклад Artem Karat) про те, що їхні танки та бронетранспортери перетинають український кордон, чи славнозвісне відео, яке виставили на Youtube російські жителі містечка Гуково (Ростовська обл.), як з їхньої території по Україні ведеться стрільянина з системи «Град» [9]. Згодом ці кадри показали всі українські канали. Інші інтернет-користувачі встановили й позначили на карті місцевість, звідки росіяни вели вогонь.

Проте, як і звичайну журналістику, ЖГ іноді намагаються використати для маніпуляцій. Численні приклади цього можна було спостерігати в рубриці «Я-Корреспондент», е-версії журналу «Корреспондент».

26 вересня 2008 р. Корреспондент.net започаткував розділ громадянської журналістики п. н. «Я-Корреспондент». Туди користувачі могли надсилати власні новини, фотографії або відеорепортажі, а також коментувати та оцінювати матеріали інших користувачів.

Доки до листопада 2013 р. головним редактором журналу була Юлія Мак-Гаффі, яка пропрацювала там понад 13 років, «Я-Корреспондент» проявляв надзвичайно активну діяльність. Після зміни власника та звільнення з Корреспондент.net Ю. Мак-Гаффі Інтернетом пройшла акція «Відпишись від “Корреспондента”», тож сайт втратив велику кількість постійних читачів. Нині там переважно подаються антиукраїнські за духом тексти. Наприклад про те, що це Україна винна й має відповісти за збитий малайзійський лайнер, що держава втрачає гроші через згорання співпраці з Росією, що влада, поставлена Майданом, заганяє народ у бідність, мілітаризує країну проти Росії, тощо [10].

Отож, узагальнюючи роль ЖГ в Україні від періоду Євромайдану й донині, можемо стверджувати, що переважно ті проблеми, які висвітлює українська журналістика громадян, адекватно та правдиво відтворюють суспільні настрої в державі.

Основна тематика текстів ЖГ на сучасному етапі — політична, тоді як на багатьох англomовних сайтах вона — соціальна (безробіття, проблеми еміграції чи неповносправних громадян). Українські громадянські журналісти здебільшого доповнюють інформаційну картину як очевидці: нехай непрофесійно, емоційно, суб'єктивно, зате щиро.

Часто вони не просто повідомляють інформацію про події, свідками яких стали, а й виконують функції традиційних журналістів у демократичних країнах — правдиво інформують про події, які з різних причин замовчують традиційні ЗМК чи ж подають напівправду. Помітна особливість: що більш політично заангажованими є професійні журналісти, то активніше виявляє себе журналістика громадян.

У період масового застосування у професійній журналістиці «копі-пейсту» ЖГ додає їй оперативності та ексклюзивності, оскільки це чесний продукт, «з поля», з перших рук, нехай і емоційно суб'єктивний, не завжди належно осмислений чи узагальнений.

Функціонування ЖГ внесло суттєві зміни в деякі медіатеорії. Наприклад, змінюються акценти в теорії інформаційного «порядку денного» в суспільстві, основна суть якої в тому, що факти, подані медіями як значні, справді стають такими для суспільства; ЗМК намагаються сказати людям не стільки ЩО думати, скільки ПРО ЩО думати. Тепер, коли важливий постачальник новин — сама аудиторія, починають переосмислюватись і змінюватись редакційна політика та стратегії багатьох традиційних медій.

І найсуттєвішим висновком для української ЖГ—2014 є той, що, на відміну від країн західної демократії, в Україні журналістика громадян зародилася тоді, коли ще не було громадянського суспільства, і стала тим фундаментом, на якому це суспільство почало розвиватись і протистояти авторитарному режиму.

1. «Аль-Джазіра» розробляє гайдлайни з нових медіа для громадян [Електронний ресурс] / Медіаграмотність. — 2011. — Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/2685>.
2. *Потятиник Б.* Немає іншого виходу, крім медіа освіти [Електронний ресурс] / Борис Потятиник // Медіаграмотність. — 2010. — Режим

- доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/boris-potyatinik-nemaie-inshogo-vihodu-krim-mediaosviti>.
3. *Хлебникова Н. В.* Гражданская журналистика США и Интернет / Надежда Хлебникова // Журналистика в 2010 году. СМИ в публичной сфере : материалы Междунар. науч.-практ. конф. «Журналистика 2010». — М., 2011. — С. 184—186; *Хлебникова Н.* Гражданская журналистика: к истории становления термина [Электронный ресурс] / Надежда Хлебникова // Медиаскоп. — 2011. — Вып. 3. — Режим доступа: <http://mediascope.ru/node/896>; *Силл М.* На підтримку відкритої журналістики: нові рамки інформування громадськості [Електронний ресурс] / Мелані Сілл // Медіакритика. — 2012. — Режим доступу: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/na-pidtrymku-vidkrytoyi-zhurnalistyky-novi-ramky-informuvannya-hromadskosti.html>; *Stuart A.* Citizen Journalism: Global Perspectives [Електронний ресурс] / Allan Stuart, Thorsen Einar. — 2014. — Режим доступу: <http://citizenjournalism.me/>.
 4. Citizenjournalism [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Citizen_journalism.
 5. YanukovychLeaks [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yanukovychleaks.org/>.
 6. <http://maidanua.org/>; *Батуревич І. В.* Громадська журналістика в контексті сучасних інформаційних технологій [Електронний ресурс] / І. В. Батуревич // Електронна бібліотека Інституту журналістики КНУ. — 2007. — Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1824>.
 7. <https://ru-ru.facebook.com/dmitry.tymchuk>; <https://www.facebook.com/dostali.hvatit?fref=nf>.
 8. <http://say.tv/tvchannel/112>.
 9. <https://www.youtube.com/watch?v=s8WyElzgHMo> (Работает град. Гуково).
 10. <http://blogs.korrespondent.net/>.

Зоряна Галаджун

**ПРОБЛЕМА СПІЛЬНОГО ВОЛОДІННЯ МАЙНОВИМ ПРАВОМ
НА ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, СТВОРЕНИЙ
У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ**

Проаналізовано національне законодавство України з питань розподілу матеріальних прав на об'єкт інтелектуальної власності, ство-